

R.W. Seton-Watson și disputa dintre Comitetul Executiv al P.N.R. și Gruparea Tinerilor „Oțeliți“

Radu RACOVITAN

Cuvinte cheie/keywords: *alegeri/political elections, călător occidental/ western traveller, lideri naționali/national leaders, imperative politice/political imperatives, modernitate/modernity.*

Abstract

R.W. Seton-Watson and the Dispute between the Executive Committee of P.N.R. and „The Young Tempered“

The failure of the National Romanian Party at the Hungarian elections in 1910 induced serious disputes between the leading of the Party and „the young tempered“, stimulated by the poet Octavian Goga. The British historian and publisher R.W. Seton-Watson was up to date with these dissensions, and he was informed through correspondance, especially by George Moroianu and O. Goga. Seton tried to give well-intentioned advice without fully understanding all the personal and the political factors involved in the controversy. As for the Romanian cause he turned the attention to the danger of the division between the National Romanian leaders, advising the Romanian poet to give up politics.

În anul 1910 se desfășurau în condiții deosebite ultimele alegeri parlamentare din Ungaria dualistă. Întreaga administrație a fost pusă în serviciul mașinii electorale oficiale; corupția, violența și șantajul au caracterizat întreaga campanie. Într-adevăr, din cauza presiunilor guvernamentale, a intimidării și terorizării alegătorilor români, la care s-au adăugat flagrante falsuri electorale, doar cinci deputați români au reușit să pătrundă în parlamentul ungar pe listele Partidului Național Român din Ungaria și Transilvania. După alegeri, în cadrul mișcării naționale românești se conturează următoarele curente: a) vechiul și tradiționalul grup de la Sibiu și Budapesta, incluzând majoritatea deputaților; b) tinerii „oțeliți“, conduși de poetul O. Goga; c) aripa filodinastică (federalistă) reprezentată de Alexandru Vaida Voevod; d) „reneații“, ca Vasile Mangra, Emil Burdea, Ion Siegescu și e) refugiații de la București. Insuccesul în alegeri a scos la iveală existența unor serioase divergențe în sânul conducerii Partidului Național Român și a provocat o „luptă fratricidă“ între Comitetul Executiv al partidului și gruparea din jurul „Tribunei“ din Arad, așa-numiții „tineri oțeliți“. Această grupare

radicală a mișcării naționale din Transilvania, având ca reprezentanți pe Octavian Goga, Ilarie Chendi, Octavian Tăslăuanu, Onisifor Ghibu, Silviu Dragomir, Ion Agârbiceanu, Sextil Pușcariu ș.a., personalități în curs de afirmare pe plan cultural-științific, a sprijinit de la început noul activism, sperând că, pe această cale, contactele conducătorilor P.N.R. cu lumea satelor se vor permanentiza, nu se vor rezuma doar la întruniri electorale¹.

După 1905, în condițiile intensificării politicii de maghiarizare practică de guvernele ungare, politică exprimată clar prin legea școlară Apponyi (1907), tinerii „oțeliți“ încep să-și afirme deschis opiniile lor față de tactica urmată de conducerea P.N.R.-ului. Ei critică inactivitatea partidului în problema școlilor românești grav amenințate, socotită de către „oțeliți“ prioritară în raport cu lupta pentru votul universal în care se angajase conducerea Partidului Național. Conflictul se agravează între cele două grupări în anii 1909-1911, Goga și adepții săi atacând în „Tribuna“ pe aceia dintre fruntașii politici care continuau să-și lege speranțele lor politice de Viena, pe aceia care se pronunțau pentru negocieri cu guvernul ungari. Critica lor a fost îndreptată deopotrivă împotriva comitetului național și a deputaților români din parlament, învinuind comitetul de subordonare față de clubul parlamentar, iar pe deputați de activități sterile și de sprijin redus acordat de ei vieții culturale românești.

La rândul lor, Iuliu Maniu, Alexandru Vaida Voevod, Aurel Vlad și alții au aruncat vina pentru insuccesul în alegerile parlamentare din 1910 asupra „Tribunei“ și a tinerilor „oțeliți“, afirmând că articolele critice lansate de Goga și grupul său a lovit în prestigiul multora dintre candidații naționali, determinând, până la urmă, căderea lor în alegeri. În decembrie 1910, o consfătuire a conducerii P.N.R. desfășurată la Budapesta, a luat poziție față de „Tribuna“ și tinerii „oțeliți“ și s-a hotărât înființarea unui nou organ de presă al Partidului Național, ziarul „Românul“ (apărut la 1 ianuarie 1911), pus sub conducerea lui Vasile Goldiș, pe care să-l opună „Tribunei“. O. Goga, Roman Ciorogariu și alții au demisionat din Comitetul Central al partidului, urmărind să creeze o nouă formațiune politică².

Despre aceste divergențe apărute în sânul conducerii P.N.R. a fost informat, de către prietenii săi români, și istoricul și publicistul britanic Robert William Seton-Watson (1879-1951). Acesta devenise, în urma călătoriilor de documentare întreprinse începând din anul 1905 în Monarhia austro-ungară,

¹ Pentru amănunte, vezi Lucian Boia, *Contribuții privind mișcarea națională a românilor din Transilvania în anii 1910-1914*, în „Revista de istorie“, XXV, 1972, nr. 4, p. 789-794 Liviu Maior, *Mișcarea națională din Transilvania 1900-1914*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986, p. 162-175.

² Roman R. Ciorogariu (1852-1936). Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradei, 1981, p. 339.

inclusiv în Transilvania (în mai-iunie 1906 și iunie 1909) și în Vechiul Regat (iunie 1909), unul dintre cei mai fini cunoscători și analiști străini ai „problemei naționalităților“ din Ungaria. În cadrul vizitelor efectuate în teritoriile românești, Seton a făcut cunoștință cu transilvănenii Iuliu Maniu, Vasile Goldiș, Augustin Bunea, I. Russu-Șirianu, Aurel Vlad, Alexandru Vaida-Voevod, Aurel C. Popovici, Ioan Slavici, Eugen Brote, Octavian Goga, Ioan Lupaș etc. și a avut convorbiri, la București, cu oamenii politici Ionel Brătianu, Take Ionescu, Nicolae Iorga, I.G. Duca, Alexandru Marghiloman; a avut chiar și o întrevedere, la Peleş, cu regele Carol I. De la primele sale vizite, Seton a manifestat un mare interes față de lupta națională a românilor transilvăneni, a căror situație a dezvăluit-o neîncetat opiniei publice occidentale prin sumedenie de studii, articole, broșuri, cărți (publicate sub pseudonimul devenit celebru *Scotus Viator* – *Călătorul Scoțian*). A legat numeroase prietenii cu diverși lideri naționali români, cu care a întreținut o bogată corespondență și de durată¹.

¹ Pentru amănunte privind viața și activitatea lui R.W. Seton-Watson, și, în special, privind interesul manifestat de el față de problema națională românească înainte și în timpul primului război mondial, sprijinul acordat de el luptei pentru făurirea statului național unitar român, precum și atenția cu care a urmărit evoluția României întregite în perioada interbelică și activitatea sa antirevizionistă, a se vedea: Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *R.W. Seton-Watson și românii 1906-1920*, vol. I-II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988; Hugh și Christopher Seton-Watson, *The Making of a New Europe. R. W. Seton-Watson and the last years of Austria-Hungary*, Methuen-London, 1981; Caius Barboși, *M. Seton-Watson et le révisionnisme hongrois*, în *Revue de Transylvanie*, I, 1934, nr. 2; Nicolae Bănescu, *Robert William Seton-Watson. A History of the Roumanians from Roman Times to the Completion of Unity*, London, 1934. În *Revue de Transylvanie*, 1934-1935, Tomme 1, nos. 1-4, p. 387-389; Daniel Boros, *Imaginea elitei românești în scrierile lui R.W. Seton-Watson*, în *Studia Universitatis Petru Maior*, Historia 2, Tg. Mureș, 2002, p. 223-233; Ion Clopoțel, *Scotus Viator a scris Istoria Românilor*, în *Societatea de Mâine*, Cluj, 1937, XIV, p. 142-143; N.A. Constantinescu, *R.W. Seton-Watson. Histoire des Roumains, de l'époque romaine à l'achèvement de l'unité*, Paris, 1937., în *Revue d'Histoire Sud-Est Européen*, vol. XV, 1938, p. 71-75; Harry Hanak, *R. W. Seton-Watson, The New Europe and the Romanians*, în *Anglo-Romanian Relations after 1821*, Editura Acad. R.S.R., Iași, 1983; Gheorghe Iancu, Stelian Mândruț, *Genesis and Circulation of a Book: R.W. Seton-Watson, „Corruption and Reform in Hungary“*, London, 1911, în *Transylvanian Review*, 1993, 2, nr.3, p.84-90; I. Moga, *Seton-Watson et les Roumains de Transylvanie*, în *Revue de Transylvanie*, tome V, no. 1, ian.-mar. 1939, p. 61-71; O. Podea, *R.W. Seton-Watson. A History of the Roumanians from Roman Times to the Completion of Unity*, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, VI, 1931-1935, Cluj, Tipogr. „Cartea Românească“, 1936, p. 563-576; Mircea Popa, *O. Goga, Seton-Watson și lupta pentru unitate națională din Transilvania*, în *Ziridava*, VII, 1977, p. 323-330; N. Popescu-Optași, *Istoria Transilvaniei în preocupările științifice ale lui R.W. Seton-Watson*, în *Revista de Istorie*, XXXIII, 1, 1980, p. 171-176; Radu Racovițan, *R.W. Seton-Watson și*

Primul care l-a informat pe Seton despre disensiunile din cadrul P.N.R. a fost Constantin Nedelcu, care, în decembrie 1910, îi declara că, în viața politică a românilor existau regrete privind amestecul lui Goga în neînțelegerile de partid, considerate de român drept de „prost-gust”¹. Goga îi comunica și el, în aceeași lună, că a intrat în polemică cu A.C Popovici, pe care îl considera un reprezentant al ideilor reacționare; poetul considera că asemenea dispute interne erau zestrea amară a oricărui popor fără o tradiție culturală².

Cel care-i va da detalii istoricului englez a fost George Moroianu. Acesta îi scria lui Seton, la 22 decembrie, informându-l despre disensiunile din cadrul partidului național, provocate de articolele publicate în „Tribuna” de Goga și alți „așa-ziși tineri reformatori”, articole caracterizate de el drept scrise „într-un spirit vecin cu rebeliunea [...] care se apropie de anarhie”, fiind îndreptate contra organizației partidului național, contra conducătorilor săi în vârstă ce au îmbătrânit în luptele pentru emanciparea națiunii lor. Moroianu îi dezvăluia lui Seton faptul că articolele lui Goga au stârnit o nemulțumire generală în rândul românilor din Ungaria, Popovici scriind un articol foarte violent contra poetului român, ridiculizându-l că dorea să se erijeze în postura de conducător politic cu asemenea idei³. Goga, la rândul său, dorind să răspundă celor care îl atacau, a avut proasta inspirație de a-i compara, într-un articol din „Tribuna”, pe liderii români (fără a da nume) cu măgarii care trec liniștiți pe la poalele Vezuviului. „Aceasta nu este desigur o manieră rațională de a vorbi”, concluziona Moroianu. În continuare, românul îl informa pe Scotus despre

congresul naționalităților oprimate de la Roma (1918), în Studia universitatis Cibiniensis. Series Historica, vol. I, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2004, p. 249-251; Idem, R.W. Seton-Watson și revizionismul ungar propagandistic parțial (1927-1932) în ibidem, vol. II, 2005, p. 261-270; Idem, R.W. Seton-Watson și conferințele contelui Bethlen la Londra (1933), în Studia Universitatis Petru Maior. Historia, 4, Târgu Mureș, 2004, p. 149-158; Jan Rychlik, Marzik, D. Thomas, Miroslav Bielik, R. W. Seton-Watson and His Relations with Czechs and Slovaks. Documents 1906-1951, vol. I, Prague, 1995; Hugh Seton-Watson, A private anglo-romanian political correspondence (R.W. Seton-Watson and V.V. Tilea 1919-1929), în Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, XXII/1, Iași, 1985, p. 117-135; Idem, R.W. Seton-Watson and the Roumanians, în Revue roumaine d'histoire, X, 1971, nr.1, p. 25-41; xxx, R.W. Seton-Watson and the Yugoslavs. Correspondence 1906-1941 (coord. Hugh Seton-Watson), vol. I, London-Belgrad, 1976; Gheorghe Șora, R.W. Seton-Watson și românii în Ziridava, 1998, XXI, p. 453-458; Tributes to R.W. Seton-Watson, în The Slavonic and East European Review, XXX, iunie 1952, p. 331-363.

¹ Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, R.W. Seton-Watson și românii (1906-1920), vol. I (doc. 131), Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 290.

² *Ibidem* (doc. 136), p. 301.

³ Moroianu se referă la articolul lui A.C. Popovici, *Poeții și politica din Gazeta Transilvaniei*, la care Goga a răspuns cu *Judecățile unui „om mai în vârstă” și lămuririle unui băiat tânăr* în „Tribuna” din 29 decembrie/11 ianuarie 1911.

consfătuirea conducerii P.N.R. de la Budapesta, despre decizia de a se publica un nou ziar al partidului și despre demisia lui Goga, bănuind chiar de a fi făcut jocul trădătorilor Mangra și Brote¹. Moroianu considera ca principali vinovați pentru disputele din P.N.R. pe Goga, a cărei înclinație spre grandomanie era binecunoscută, și amicii săi nepotrivți, care, în loc să-l domolească pe poetul român, dimpotrivă, l-au agitat și mai mult, ajungându-se la această situație deplorabilă, care slăbea forța mișcării naționale².

La 27 decembrie, același Moroianu îi scria lui Seton, exprimându-și regretul în legătură cu continuarea disputelor din sânul Partidului Național Român din Ungaria și Transilvania. Jurnalele românești continuau să discute violent atitudinea „Tribunei“ și decizia conducerii P.N.R. față de dizidența tinerilor „oțeliți“, într-un moment în care persecuțiile autorităților maghiare contra românilor mergeau până la crimă. Moroianu menționa cazul de la Galați, aproape de Făgăraș, unde doi țărani au fost uciși, iar alți șapte grav răniți, doar pentru că au dorit drept primar un om onest și nu un instrument al guvernului³.

Îngrijorat de cele ce se petreceau în sânul mișcării naționale românești, Seton va interveni pe lângă Goga pentru a-l modera. Astfel, la 29 decembrie, istoricul îi declara poetului că, până la un punct, era de acord cu el, considerându-i și el pe anumiți lideri ai românilor drept „babe“ și exprimându-și convingerea că Goga avea dreptate în privința lipsei de organizare politică la nivel local. Totuși, el aprecia că înlăturarea „bătrânilor“ nu putea avea urmări pozitive asupra mișcării naționale a românilor din Ungaria, pentru că, în lupta pe care aceștia o duceau pentru drepturi și libertăți, era nevoie de „fiecare mână și fiecare cap“. „O națiune asuprită, cum este cazul românilor din Ungaria, nu-și poate permite luxul dezbinărilor interne“. Nu conta, declara Seton, dacă Popovici era reacționar, clerical sau democrat; dacă s-a dovedit a fi un bun român, era suficient deocamdată. În legătură cu criticile aduse de tinerii „oțeliți“ conducerii P.N.R. că acorda prea mare importanță luptei pentru vot universal, neglijând viața culturală românească, Seton considera că, dacă votul universal ar fi fost introdus în Ungaria și românii ar fi avut 40-50 de deputați în parlament, atunci revendicările românilor ar fi putut fi orientate spre obținerea de drepturi pe tărâm cultural. Cum însă aceste condiții nu erau

¹ Episcopul Vasile Mangra candidase în alegerile din 1910 la Ceica și a fost ales cu sprijinul partidului lui István Tisza, provocând consternare și dispute în sânul conducerii mișcării naționale românești. Gestul său, justificat prin dorința de a colabora cu contele Tisza în vederea obținerii drepturilor cuvenite pe seama bisericii și a școlii române transilvănene, a fost aprobat de către Eugen Brote și Ioan Slavici (refugiați la București), ceea ce a determinat manifestarea unei atitudini intransigente din partea grupării tinerilor „oțeliți“ față de toți cei trei.

² Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *op.cit.*, vol. I (doc. 134), p. 299-300.

³ *Ibidem* (doc. 137), p. 302-303.

întrunite, problema obținerii votului universal era, în opinia sa, o problemă de existență națională. Seton îi arăta consecințele asupra mișcării naționale slovace a disputelor izbucnite între tinerii sau progresiștii (ceea ce echivala cu ateii sau anarhiștii) slovaci, grupați în jurul revistei „Hlas“ și având ca reprezentanți pe Vavro Šrobar și Anton Štefánek, și bătrâni sau catolici, conduși de preotul Andrej Hlinka, ale căror opinii erau expuse în ziarul „Ludové Noviny“¹. În final, istoricul îl avertiza pe Goga că, în cazul în care continuau atacurile la adresa membrilor comitetului executiv, se putea ajunge la crearea de confuzii și tulburări, ce serveau doar intereselor ungare și îl sfătuia, dacă nu-și schimba atitudinea, să se întoarcă la poezie și să renunțe la politică. În același timp, Seton se declara gata să organizeze proteste publice la Londra și Oxford, dacă Goga urma a fi arestat în procesul intentat de autoritățile ungare în calitate de redactor al revistei „Țara Noastră“².

La 6 ianuarie, Goga, aflat la Paris, îi răspundea, replicând că tânăra generație cerea de la conducătorii politici ai românilor o înțelegere pătrunzătoare, o mai bună educație și o demnitate mai profundă, calități care nu puteau fi regăsite în mod suficient la fruntași ca Teodor Mihali și George

¹ Hugh și Christopher Seton-Watson, *The Making of a New Europe. R. W. Seton-Watson and the last years of Austria-Hungary*, Seattle, University of Washington Press, 1981, p. 83.

² Biblioteca Națională a României, cota G 65: S, Mss. 14.260; Mircea Popa, *O. Goga, Seton-Watson și lupta pentru unitate națională din Transilvania*, în *Ziridava*, VII, 1977, p. 331-333; Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *op.cit.*, vol. I (doc. 138), p. 303-305. La 31 decembrie 1909, abia reîntors din străinătate, cu intenția de a-și relua voiajul întrerupt, Goga era arestat la Budapesta pentru procesele „Țării noastre“ aflate în curs în judecată, poetul fiind redactorul revistei; în aceeași zi, era transportat la închisoarea inculpaților de drept comun. Pe lângă procesele intentate anterior, poetului i s-a adus de către procurorul tribunalului din Cluj, unde urma să fie judecat, și acuzația de a fi vrut să fugă în străinătate, pentru a scăpa de procese. În urma depunerii unei cauțiuni de 10.000 de coroane, el va fi eliberat în termen de opt zile, dezbaterea procesului urmând a avea loc în 9/22 februarie 1911. Ea se va încheia cu o condamnare de 30 de zile detenție ce va fi executată de Goga în închisoarea de la Seghedin în lunile februarie-martie 1912 (vezi prefața realizată de V. Netea lucrării *Octavian Goga în corespondență*, ediție îngrijită de Daniela Poenaru, Editura Minerva, București, 1975, p. XVI; Ion Dodu Bălan, *Octavian Goga. Monografie*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Minerva, București, 1975, p. 115-124. Seton a urmărit cu atenție evoluția procesului lui Goga, condamnând chiar acțiunea autorităților ungare împotriva poetului în două articole, publicate în ianuarie 1910, unul în „Spectator“ (intitulat *Persecuție politică în Ungaria*) și altul în „The Nation“ (intitulat *Persecutarea de către maghiari a unui poet român*). Articolele sunt redată în Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *op. cit.*, vol. II (doc. 11-12), p. 652-654. Pentru amănunte, vezi și corespondența dintre Goga și Seton în *Ibidem*, vol. I; *Octavian Goga în corespondență...*, vol. I-II; Mircea Popa, *op. cit.* în *loc.cit.*, p. 323-342.

Pop de Băsești. El îi mulțumea pentru interesul arătat situației politice românești, dar neînțelegerile nu erau atât de grave, precum reieșea din ziare, deși o oarecare nemulțumire se simțea în rândul opiniei publice. Poetul afirma că rolul său în campania împotriva „bătrânilor“ era minim și că a trebuit să răspundă atacurilor lui Popovici la adresa sa. Recunoscând că această criză apărută în cadrul mișcării naționale românești servea doar guvernanților maghiari, el declara că ar fi dorit să fie cât mai departe de luptele politice, dar împrejurările îi cereau să se implice. Goga îi promitea, însă, că la întoarcerea sa în Transilvania va căuta să readucă liniștea în viața politică românească¹.

Misiunea pe care și-a asumat-o Goldiș, în calitate de conducător al ziarului „Românul“, de a contracara popularitatea de care se bucura „Tribuna“ printre români, nu a fost deloc ușoară, având în vedere că în paginile sale publicau talentați scriitori, istorici și ziariști. El a trebuit să apeleze la sprijinul unor personalități cultural-științifice din România: A.D. Xenopol, I.L. Caragiale, C. Stere etc. Seton era rugat și el, de către Constantin Nedelcu, să colaboreze la nou înființatul ziar, sau să-i facă publicitate în străinătate².

Deteriorarea situației din sânul conducerii partidului a stârnit îngrijorare în România. Printre cei care vor încerca medierea conflictului se va număra și George Moroianu, însărcinat cu această misiune de către Simion Mândrescu, președintele „Cercului românilor de peste munți“. Condițiile înaintate de ultimul (dezicerea publică de articolele apărute până la începutul anului 1911, susținerea fără rezerve a politicii partidului, eliminarea din redacția „Tribunei“ a celor vinovați, angajamentul public că ziarul nu va mai interveni în luptele interne) au fost considerate drept inacceptabile de tinerii „oțeliți“³.

Deși disensiunile dintre liderii P.N.R. și tinerii „oțeliți“ continuau, la 15 februarie Goga îi exprima istoricului englez optimismul său privind refacerea unității interne de partid⁴. La 14 aprilie, și C-tin Nedelcu îl informa pe Seton că conflictul între cele două grupări s-a mai aplanat, nu suficient, însă. Rezultatele negative ale acțiunii lui Goga constau în adâncirea derutei din rândul populației române, în condițiile în care, declara Nedelcu, opinia publică din Transilvania nu era încă deplin formată, conștientă⁵.

Istoricul englez a regretat faptul că Goga continua încă disputa cu „bătrânii demodați“, declarându-i lui Moroianu, la 28 aprilie că, dacă românii

¹ Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *op.cit.*, vol. I (doc. 139), p. 306.

² *Ibidem* (doc. 146, 150), p. 313, 316.

³ *Roman R. Ciorogariu (1852-1936)*, p. 397.

⁴ Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *op.cit.*, vol. I (doc. 152), p. 318.

⁵ *Ibidem*, (doc. 160), p. 323.

din Ungaria nu ar fi fost atât de lipsiți de putere, încât certurile să constituie un „lux pe care nu și-l permit“, ar fi fost de acord cu el¹.

În pofida eforturilor lui Simion Mândrescu și ale lui Moroianu, polemica dintre cele două grupări se accentuează, pe lângă articole în presă apărând și broșuri, justificative sau ofensive. În 1911, Vaida a publicat la Brașov broșura *Mangra, Tisza și „Tribuna“*, în care a susținut cu tărie necesitatea solidarității P.N.R.-ului și i-a atacat în termeni duri pe tinerii „oțeliți“, învinuindu-i de subminare și trădare a partidului. Totodată, se apela la O. Goga, considerat drept principalul purtător de cuvânt al tribuniștilor, să se detașeze de „Tribuna“ și să revină în comitetul P.N.R., de unde demisionase. Broșura lui Vaida va determina replicile lui Goga², Ciorogariu³ și Tăslăuanu⁴.

Seton era informat despre apariția broșurii lui Vaida, de către Moroianu (la 21 mai). Declarându-i că a rupt relațiile cu Goga, întrucât nu mai avea nimic de discutat cu un om care a declarat război partidului național și reprezentanților săi legitimi pentru „scopuri nemărturisite și pentru a-și satisface o vanitate psihologică“, el arăta că Vaida, în broșura sa, l-a conjurat pe poet să se oprească înainte de a fi prea târziu⁵. Goga, însă, îl asigura pe Seton, la 24 mai, că, deși neînțelegerile persistau, acestea nu vor influența solidaritatea unei acțiuni comune, atunci când era cazul⁶.

Disputa între „Românul“ și „Tribuna“ a continuat, însă, pe tot parcursul anului 1911, fapt comunicat de Goga lui Seton, în decembrie. Întrucât apelul său către Goga a fost fără succes, Vaida schimbă tactica și-l acuză pe poet de trădare⁷, referindu-se la o convorbire pe care acesta ar fi avut-o cu fostul ministru de interne Kristóffy, oferindu-și serviciile acestuia⁸. Seton era informat de noile acuzații aduse de Vaida lui Goga, la 10 februarie 1912, de către soția poetului, Hortensia, care-l înștiința pe istoric că ideea lui Goga, un armistițiu onorabil, fără învingători și fără învinși, a fost respinsă⁹.

¹ *Ibidem*, (doc. 163), p. 326; Direcția Județeană Brașov a Arhivelor Naționale (D.J.B.A.N.), Fond G. Moroianu, 720.

² *Ce e Tribuna zilelor noastre? Răspuns la broșura „Mangra, Tisza și Tribuna“*, Arad, 1911.

³ *Spre prăpastie*, Arad, 1911.

⁴ *Păcate naționale – atenatul deputatului dr. Alexandru Vaida-Voevod împotriva poetului Octavian Goga*, în *Luceafărul* din 29 ianuarie 1912.

⁵ Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *op.cit.*, vol. I (doc. 167), p. 329.

⁶ *Ibidem* (doc. 168), p. 330.

⁷ E vorba de articolul lui Vaida, intitulat *Câteva dintre numeroasele <licențe politice> comise de O. Goga în activitatea sa poetică*, apărut în „Românul“, la 24 decembrie/6 ianuarie 1911.

⁸ Lucian Boia, *op. cit. în loc. cit.*, p. 793; *Alexandru Vaida Voevod. Memorii*, vol. I, ediție îngrijită de Alexandru Șerban, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994, p. 140-142.

⁹ Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *op.cit.*, vol. I (doc. 191), p. 352-353.

Polemica declanșată a preocupat îndeaproape partidele politice și pe conducătorii mișcării naționale din România. Interesate în stabilirea unui modus vivendi, între românii transilvăneni și guvernul ungar și reluarea tratatelor româno-ungare, opiniile lor au fost, în general, în favoarea grupului Maniu, Vaida, Vlad etc. L-au și determinat pe Constantin Stere să medieze în conflictul iscat, el intrând pe rând în tratative cu principalele personaje implicate în dispută¹. Tratatările s-au soldat la începutul anului 1912 cu încetarea activității „Tribunei“, cu regruparea mișcării naționale în jurul ziarului „Românul“ și al Comitetului Executiv al P.N.R. (în mare, propunerile lui Stere), în care au intrat și „oțeliții“, ce au condiționat intrarea lor de satisfacerea unor cerințe de natură politică.

Seton a fost la curent cu tratativele inițiate de Stere, despre care i-a scris Hortensia Goga. În mod firesc, a fost încântat de faptul că între Goga și Vaida s-a stabilit un compromis².

La 17 martie 1912, Vaida îl ruga pe Moroianu să intervină ca Seton să caute să-l convingă pe Goga să se lase de politică și să se dedice literaturii. Pentru ca poetul să nu intuiască amestecul lui Vaida și Moroianu, primul sugera ca, în scrisoarea pe care Seton urma să-i o trimită lui Goga, să-i comunice bucuria sa în momentul în care a aflat de „deslegarea frumoasă a conflictului“ și că regretă nespuse că un poet atât de talentat s-a dedicat politicii, când adevărata lui chemare era literatură³.

La 26 aprilie, Moroianu îi scria lui Seton că, în urma unei scurte vizite întreprinse în Transilvania, a constatat că lucrurile s-au mai calmat, chiar dacă nu complet, pentru că, în anturajul lui Goga, existau încă elemente care doreau să-l împingă din nou pe poet pe calea rezistenței față de partid. La instituirea acestei stări de calm, Stere și-a adus contribuția sa, convingându-i pe reprezentanții tinerilor „oțeliți“ că noi disensiuni în cadrul partidului ar fi privite de ambele părți ale Carpaților ca o trădare a cauzei naționale. Dacă se va reuși separarea lui Goga de amicii săi turbulenți, Moroianu considera că acesta se va potoli, mai ales că nu era momentul ca aceste dispute să continue. Programul noului prim-ministru Lukács se situa pe aceleași linii cu ale predecesorilor săi. Prin urmare, naționalităților nu le mai rămânea decât speranța în persoana arhiducelui Franz Ferdinand, de la a cărei domnie se

¹ Pentru amănunte, vezi Constantin Stere, *Documente și lămuriri politice, Preludii, Partidul național țărănesc și <cazul Stere>*, București, 1930, p. 89-98.

² Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *op.cit.*, vol. I (doc. 192), p. 354; *O. Goga în corespondență...*, vol. II, p. 506. Despre împăcarea Goga-Vaida, Seton a aflat atât de la Hortensia, cât și de la Milan Hodža.

³ D.J.B.A.N., Fond G. Moroianu, 607; *Corespondența lui G. Moroianu (1891-1920)*, vol. I, ed. Șerban Polverejan, Cluj-Napoca, 1981, p. 311; Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *op.cit.*, vol. I (doc. 196), p. 358.

aștepta „să pună ordine și să împartă puțin mai multă dreptate în administrația acestei nefericite țări“¹.

La 17 noiembrie, soția lui Goga, Hortensia, îi scria lui Seton că, în sfârșit, după nenumărate întâlniri, s-a ajuns la pace, Goga și grupul său participând la o conferință politică la Brașov².

Cu toate exagerările sale, acțiunea tribuniștilor din anii 1910-1912 a avut un caracter pozitiv, aducând un suflu nou în politica românilor transilvăneni. În momentul în care situația internă și internațională a cerut-o, spiritul critic a trebuit să lase din nou pe primul plan disciplina de partid. Dar, și în anii următori, „tinerii oțeliți“, regrupați în jurul „Luceafărului“ sibian, au continuat să formeze aripa radicală a partidului.

Istoricul și publicistul britanic R.W. Seton-Watson a fost la curent cu disensiunile apărute în cadrul mișcării naționale românești după alegerile ungare din 1910, fiind informat prin intermediul corespondenței mai ales de către George Moroianu și O. Goga. Seton i-a dat dreptate parțial poetului român, dar, încercând a da sfaturi bine intenționate și fără a înțelege toți factorii personali și politici implicați în controversă, i-a atras atenția asupra pericolului reprezentat pentru cauza română de divizarea apărută între liderii naționali români, sfătuindu-l chiar, la un moment dat, să renunțe la politică.

¹ Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *op.cit.*, vol. I (doc. 197), p. 358-359.

² *Ibidem* (doc. 201), p. 363.